

RADICS RUDOLF

KI NEVET A VÉGÉN?

A BUDAPEST OFF ESÉLYEI A SYMBALOO LEARNING PATHS VIRTUÁLIS JÁTÉKTÁBLÁJÁN

Szüntelenül változó és globalizálódó világunk megismeréséhez, megértéséhez elengedhetetlen a folyamatos tájékozódás, az információszerzés és a kritikus gondolkodás képessége. E képességek optimális módon történő elsajátítására és fejlesztésére elsősorban az oktatás különböző szintjei kínálhatnak lehetőséget. Az információszerzés és -feldolgozás készsége a kommunikációs és kooperatív képességekkel kiegészülve nem csupán a tanítási-tanulási folyamat sikerességét, hanem a fiatal pályakezdők munkaerőpiacra való belépését is megkönnyítheti. A munkaerőpiaci érvényesüléshez ugyanis manapság már nem elegendő a kiemelkedő szakmai tapasztalat és a magas fokú szaktudás, a munkavállaló részéről a stabil és minőségi munka elnyeréséhez és annak hosszú távú megtartásához az együttműködési, versengési és más társas képességek együttes mozgósítására van szükség. Az együttműködés iránti attitűd elsajátítását pedig főleg a tervszerű és szervezett keretek között megvalósuló oktató-nevelő tevékenység biztosíthatja. A hagyományos oktatási környezet módszerei azonban nem igazán engednek teret a társas készségek kibontakozásának. Az ismeretközlésre építő, frontális tanulásszervezés mellett tehát egy olyan tanulási környezet kialakítása szükségeltetik, amely a fiatalok kölcsönös felelősségén alapuló, egymást ellenőrző és megerősítő együttműködését biztosítja.

Meglátásom szerint a számítógéppel segített kollaboratív tanulás (CSCL – computer supported collaborative learning) eszközeinek nevelési-oktatási folyamatba való bevonásával nem csupán a diákok problémamegoldó képességének fejlődését segíthetjük elő, de a csoporton belüli együttműködés területén is pozitív eredményeket érhetünk el (Radics, 2021). Természetesen az együttműködésre építő aktív tanulás nem csupán a kollaboratív, hanem a kooperatív tanulás sajátja is. E két tanulási forma között főként a csoportban való munkamegosztás, s a csoporton belüli szerepek nyomán mutatható ki némi differencia. Kooperatív tanulás során a csoporttagok egy adott részfeladat kidolgozásával járulnak hozzá a felvetett probléma megoldásához, s az ily módon feltárt eredményeket is egymaguk prezentálják (Stahl, Koschmann, Suthers, 2006). Nem mellesleg a csoportalakításnál kapott szerep (pl. feladatfelelős, jegyző, időfelelős, szóvivő) a feladat elvégzése végéig változatlan marad. A kollaboratív tanulásban részt vevő diákok szintén csoportban dolgoznak, azonban nem egyenként, hanem kölcsönösen vesznek részt egy adott részfeladat kidolgozásában, s így a csoporton belüli szerepek akár percenkénti felcserélődésére is számíthatunk. E kollaboratív együttműködésen nyugvó tanítási-tanulási folyamat irányítása a pedagógus részéről elsősorban megfelelő módszertani felkészültséget, s ezzel szoros összefüggésben folyamatos készségfejlesztést igényel. Ebben a folyamatban ugyanis facilitátorrá lép elő, s elsődleges feladata a konstrukciós folyamatok kibontakozását támogató kollaboratív környezet feltételeinek megteremtésére, illetve a konstruktív módszertani technikák alkalmazásával a tanítási-tanulási kompetenciák elmélyítésére korlátozódik (Gröschner, Seidel, Pehmer, Kiemer, 2014).

A SYMBALOO ÉS A SYMBALOO LEARNING PATHS OKTATÁSI CÉLÚ FELHASZNÁLÁSA

A kollaboratív tanulási módszerek olyan lehetőségeket kínálnak, amelyekkel a diákok érzelmi intelligenciája és kritikai gondolkodása is fejleszthető. E lehetőségek megragadása azonban egy megfelelő digitális technológia nélkül szinte lehetetlen. Esetünkben a választás az élményszerű tudásszerzést támogató Symbaloo és Symbaloo Learning Paths felületére esett. Az ingyenesen hozzáférhető Symbaloo és Symbaloo Learning Paths tanórai, szakköri keretben egyaránt használható oktatási eszköz. E két – egymás eszköztárát kiegészítő – platform kollaboratív tanulási folyamatban való alkalmazása amellyel, hogy növeli a tanulói aktivitást, az irodalomoktatás során támogatja az anyanyelvi és a digitális kompetenciák fejlesztését is. A magyar nyelv és irodalom tantárgy mellett tantárgyi célok szolgálatában használható a természettudományos tanórákon, a nagyobb szabadságfokkal rendelkező foglalkozásokon pedig (szakkör) számos lehetőséget biztosíthat az oktatói és a tanulói kreativitásnak. A Symbaloo voltaképpen nem más, mint egy személyre szabható kezdőoldal, amelyen csempék formájában különféle könyvjelzők helyezhetők el. A tanítási-tanulási folyamatban e csempés könyvjelzők (webmix) elsősorban a diákok weboldalak közötti gyors tájékozódását (nem szükséges begépelni a weboldalak címét), valamint a tanulói munkák pedagógussal való megosztását (linkek formájában) segíthetik elő. Hasonló paraméterekkel rendelkezik a tanulási útvonalként funkcionáló Symbaloo Learning Paths is. A platformon kialakított elágazások, útvonalak tananyagrészeket, játékokat, kvizeket tartalmazhatnak. Ezek többek között különféle külső hivatkozások, felületek, applikációk (LearningApps.org, Wordwall, Mentimeter.com stb.) segítségével ágyazhatók be az oldalra. A Symbaloo Learning Paths nem csupán összegyűjti a különböző alkalmazások által kidolgozott részfeladatokat, de egy játéktáblán (kialakítása a Ki nevet a végén? című társasjátékot idézi) meg is jeleníti azokat, ezzel is motiválva a diákokat a feladatmeg-

oldásra. Mivel az adott feladat, probléma megoldásához vezető út számos részfeladat megoldásán keresztül vezet, ezért a kollaboratív munka során lehetőség nyílik a csoport tagjai közötti munkamegosztásra, ahogy arra is, hogy a csoporttagok kölcsönösen reflektáljanak egymás előrehaladására. A felület továbbá lehetőséget kínál a diákok haladásának, teljesítményének nyomon követésére, az egyes útvonalak során elért eredmények ellenőrzésére, értékelésére (Radics, 2022).

HA KORTÁRS, AKKOR NOVELLÁK

Miért éppen novella? A tanóra (vagy szakkör) időkerete szempontjából egy novella terjedelménél fogva (például egy regénnyel szemben) befogadhatóbb. A különböző prózapoétikai eszközök (pl. sűrítés, tömörítés), illetve narratológiai kérdések is elmélyültebben tanulmányozhatók egy rövidebb lélegzetvételű szövegen keresztül.

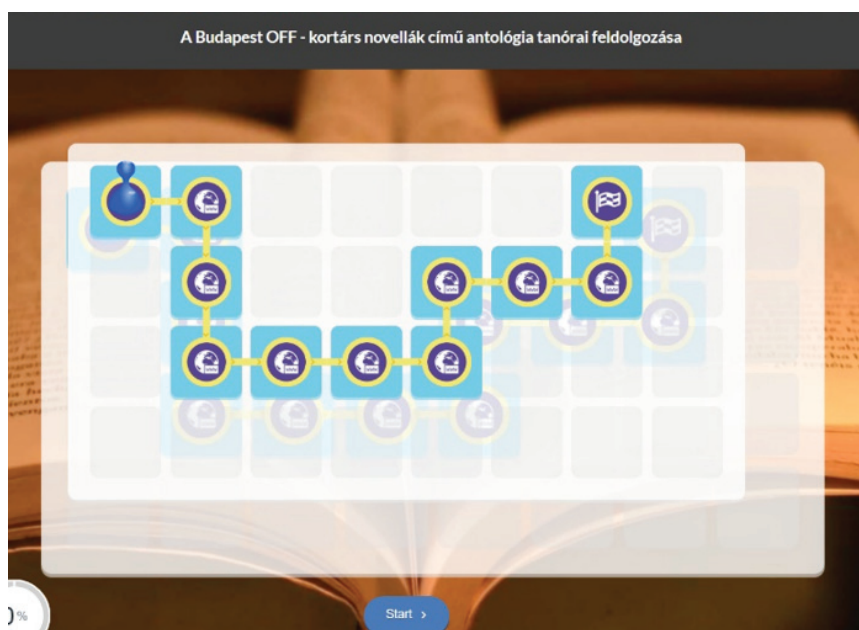
Másfelől a magyar irodalom és kritika történetében a novellát a regényhez képest mindig is periférikusabb pozíció jellemezte (s jellemzi még ma is). Noha a 19. és 20. század a kis elbeszélőformák térhódításának, a novella és a rövidtörténet alakulástörténetének egy kiemelkedő korszaka, a prózafordulat fokozatosan elmosza a novella műfaji primátusát, vezető szerepét az 1970-es években a regényforma veszi át. Ugyan a novellairodalom továbbra is jelentős alkotásokkal elégti ki az olvasói igényeket (példaként említhető Németh Gábor, Garaczi László, Darvasi László, Láng Zsolt, Háy János, vagy a későbbiekben Cserna-Szabó András és Grecsó Krisztián novellatermése), a regény egyre nagyobb teret hódít meg a kortárs magyar irodalom palettáján (Károlyi, 2011). A műfaj presztízsének, kritikai megítélésének nyilvánvalóan az sem kedvez, hogy a prózaírók többsége – „*aki nevet akar szerezni, kénytelen regényírásba fogni*” alapon – mintegy a regény előszobájaként tekint a műfajra (Parti Nagy Lajos például a tárcanovella műfajától, míg Garaczi László a posztmodern kisformáktól fordul a nagyepika felé). Ez a mentalitás (elv) a klasszicista poétikák műfaji-retorikai sémáját képezi le: műfaji hierarchiát feltételez, amely bizonyos kitüntetett műfajokat eleve értékesebbnek kezel, ebben az esetben ez a novella viszonylatában a regényhez való hozzáférésben mutatkozik meg (Dérczy, 2021). A novella kiszorulását az irodalom főáramából az irodalom huszadik századi elpiacosodása, a könyvkiadók erősödő szerepe (regényközpontúsága), valamint a terjesztők novelláskötetekkel szemben tanúsított kritikus magatartása felől is magyarázható.

E körülmények ellenére azonban számos írói életmű épül a műfajra, bár a teljesség igénye nélkül, hadd álljon itt példaként Bodor Ádám, Tar Sándor, Ferdinandy György, Tóth Krisztina vagy Berniczky Éva munkássága. E szövegtörzset iránt felélenkült kritikai recepció az utóbbi évtizedekben több kanonikus mű újraolvasását, újragondolását (Kosztolányi Dezső, Mátyás Iván, Sánta Ferenc stb.) eredményezte. A kortárs magyar novellák iránt megnövekedett szakmai érdeklődés nem csupán egy-egy életmű újrapozicionálására tett kísérletben, de az elmúlt időszak novellakonferenciáinak (1970: Szegedi novellaelemző konferencia, 1997: A novellától a textusig: Egy klasszikus műfaj változatai a századvégen, 2010: Novella-frász. Csak a regény?, 2012: A magyar novella), a különféle novellairó pályázatoknak (Moral History (Novellapályázat), Légy JELEN!, Jelen!-pályázat stb.), a módszertani kiadványoknak (2005: Módszertani kézikönyv, 2010: Hézagpótlás: A kortárs magyar irodalom tanítása, 2017: Olvasóközpontú irodalomtanítás, 2019: A Fausttól a Szívlakig, 2019: Megközelítési szempontok a populáris irodalom és kultúra tanulmányozásához, 2020: Legere. Módszertani kézikönyv a modern irodalomtanításhoz stb.), valamint a szélesebb olvasói körökben népszerű antológiáknak (2016: Jelen!, 2018: 2050 – Ifjúsági novellák a jövőről, 2018: Budapest OFF – Kortárs novellák, 2019: 48 másképp – Ifjúsági novellák a múltból 2019: Hazudós, 2021: Légszomj. Kortárs magyar horror- és weirdnovellák, 2021: Szevasz stb.) a számában is megnyilatkozik.

Az antológiák közül is kiemelkedik a kamaszok körében is nagy népszerűségnek örvendő Budapest OFF – Kortárs novellák, amely mind a tematika, mind a szöveg nyelvi megformálása szempontjából figyelembe veszi a középiskolás diákok életkori sajátosságait. A kötet 2018-ban jelent meg a Tilos az Á Könyvek kiadó gondozásában. A szerkesztői feladatot

Péczely Dóra látta el, aki korábban már vállalt hasonló feladatot, neki köszönhetjük többek között a Szívlak című antológiát, amelyben 85 kortárs költő versét válogatta össze.

A Budapest OFF-ban olyan neves kortárs magyar szerzők novellái kaptak helyet, mint Berg Judit, Dániel András, Gévai Csilla, Gimesi Dóra, Jeli Viktória, Kalapos Éva Veronika, Kemény Zsófi, Kertész Erzsébet, Kiss Tibor Noé, Mészöly Ágnes, Molnár T. Eszter, Tasnádi István vagy Totth Benedek. A változatos hangú és háttérű szerzőknek köszönhetően többféle írói stílus és novellaszerkezetet tartalmaz a kötet. Az antológiában található 13 novella Budapest egy-egy városrésze köré építi fel cselekményét. Az egyes történetek közti kohéziót nemcsak a helyszín, de a narráció is erősíti. A

narráció az egyes eseményeket ugyanis a kamasz szereplők tudatán keresztül láttatja. A kötet történeteinek többsége főként kamaszkori (nagyvárosi léthez köthető) problémákat, dilemmákat feszeget. Megjelenik a szerelem, a szakítás, a droghasználat, az abúzus, az elmagányosodás, a bűnözés, a halál tematikája. S mindez a 21. századi Budapest kontextusában, kivételt képez Jeli Viktória (Pesti Erzs), Kertész Erzs (A fal) és Tasnádi István (A nagy Oculusz-teszt) novellája, amelyek révén a középkori és a múlt századi Budapest hétköznapjaiba nyerhetünk betekintést.

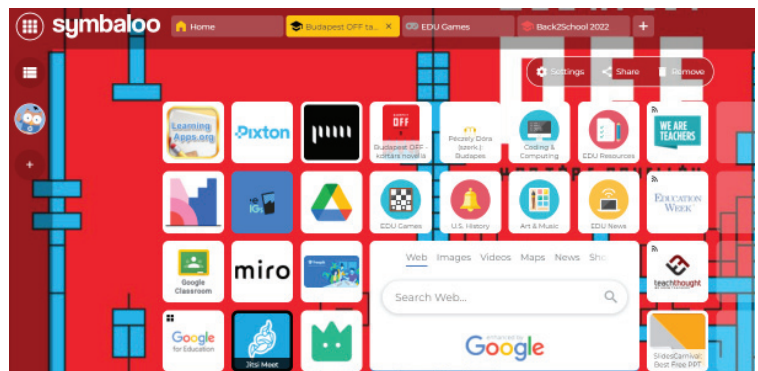
A kötet gazdag illusztrációs anyagot tartalmaz. Kárpáti Tibor pixeles képei az adott történetben szereplő városrész meghatározó épületét vagy egy-egy történet központi szerepeltető helyszínét jelenítik meg. Módszertani szempontból az antológiában szereplő novellák terjedelme előnyt jelent, hiszen rövidségük miatt egy vagy két tanórán belül feldolgozhatók. Emellett kiváló lehetőséget nyújtanak például a novella műfaji sajátosságainak feltérképezésére, a novella kortárs magyar irodalomban megjelenő alakváltozataival való ismerkedésre, sőt néhány novella révén különféle műfajok (disztópia), toposzok (utazástoposz), stilisztikai jegyek megfigyelésére is sor kerülhet.

MÓDSZERTANI MEGFONTOLÁSOK

Ahogy azt már fentebb is jeleztük, a Symbaloo kezdőlapként (gyűjtőoldalként) működik. Ezen a felületen lehetőségünk nyílik a Symbaloo Learning Paths játéktábláján elhelyezni kívánt tananyagrészek, szövegek, illusztrációk, videófelvételek, feladatok megjelenítésére, illetve tárolására. A Symbaloo Learning Paths egyes mezői (útszakaszai) tetszés szerint bővíthetők, jelen esetben egy 10 (megj. a beágyazott alkalmazások – mint például a novellák digitalizált változata, a képkereső, a csoportalakító – külön mezőket foglalnak el, a továbbiakban így 7 mező részletes ismertetésére kerül sor) lépésből álló tábla bemutatását kíséreljük meg (lásd a mellékletet).

Első lépésben – a létszámtól függően – csoportokra osztjuk a diákokat, lehetőleg két-háromfős csoportokat létrehozva. A csoportalakítás – a hagyományos módszereken túl – történhet a Random Lists vagy a Keamk oldalán, ahol miután begépetük a diákok neveit: megadjuk, hogy hány fős csoportot szeretnénk létrehozni. A program pedig véletlenszerűen kialakítja az egyes csoportok összetételét. Csoportalakítás után mindenki húz egy kártyát, amelyen az egyes mezők sorszama szerepel, így minden csoport csak az adott mezőn/mezőkön elhelyezett feladatokat oldja meg, ezzel is támogatva a kollaboratív tudásépítés folyamatát. Távoktatás esetén a Jitsi Meet (vagy más kommunikációra alkalmas eszköz) bevonásával biztosítható a kollaboráló csoportok közötti interakció, kommunikáció.

A feladat megoldására összesen 2 tanóra, vagyis 90 perc (szakkör esetén 120 perc) állt rendelkezésre. A következőkben az egyes feladatok RJR modell alapján történő ismertetésére kerül sor, mégpedig az egyes mezők kronologikus sorrendje alapján. A feladatok összeállítása során Vinczellér Katalin antológiához készült foglalkozásterve szolgált segítséggel (Vinczellér, 2019, 41–47.).

Ráhangelődés fázisa

1. mező: Mivel a választott antológia történeteinek Budapest ad otthont, ezért a diákok azt a feladatot kapják, hogy a Miro.com oldalán kialakított táblát töltsék meg néhány (legfeljebb 8 db), a fővároshoz köthető tér, szobor, emlékmű képével. A képek feltöltése után minden csoport indokolja meg a választását.

Tanári kérdések: Az adott tér/szobor/emlékmű mennyire teszi vonzóvá a várost? Mi indokolta a választásod?

2. mező: Budapest objektumainak szemlézése után a kötet tartalmi részének vizsgálatára kerül a sor. A felugró ablak az antológia tartalomjegyzékét, valamint a hozzá tartozó instrukciót tartalmazza. Instrukció: Olvassátok el a Budapest OFF – Kortárs novellák című antológia tartalomjegyzékét! Tetszés szerint válasszatok egy címet, majd röviden indokoljátok meg a választást (pl. a cím hangzása miatt, figyelemfelkeltő cím, személyes kötődés, a szerző neve miatt stb.)! Jóslás: A cím alapján miről szólhat az adott szöveg? Milyen előfeltevéseitek vannak a szöveggel kapcsolatban?

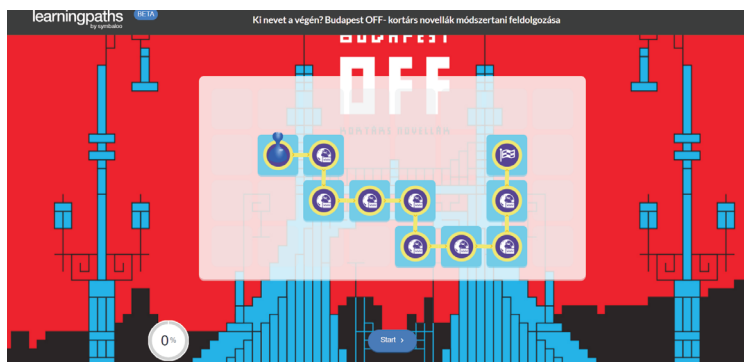
Jelentésteremtés fázisa

3. mező: A következő mező Berg Judit *Rózsaszín Felhőkarcoló* című novellájának kezdőmondatát tartalmazza: „A befalazott nővel kezdődött az egész...” A mondathoz tartozó instrukció: Előzetes ismereteitek, illetve az internet segítségével jelöljétek meg legalább három olyan művet, amely hasonlóképpen mehökkentő, figyelemfelkeltő nyitómondatokkal rendelkezik (pl. Franz Kafka *Az átváltozás*, Gabriel Garcia Marquez *Száz év magány*, Bodor Ádám *Verhovina madarai* stb.)! Az egyes válaszok (cím és szerző) rögzítésére egy külső jegyzetomb szolgál segítségül.

4. mező: A következő mező Berg Judit *Rózsaszín Felhőkarcoló* című novellájának teljes szövegét tartalmazza. A szöveg szoros olvasása során a diákoknak a legendagyártás folyamatára, a városi legendákra kell összpontosítaniuk. A szöveg erre vonatkozó részeit szükséges kiemelniük.

5. mező: Tanári kérdések: Ismertek-e valamilyen városi legendát? Hogyan alakulhat ki kötődés egy adott városrészhez, illetve annak különböző részeihez (tér, épület, szobor stb.)?

6. mező: A városi legendák után az utazástoposz vizsgálatára helyeződik a hangsúly. A felugró ablak instrukciója szerint a diákoknak fel kell idézniük, hogy eddigi tanulmányaik során mely művek keretét szolgáltatta az utazás. Az emlékezéshez a LearningApps.org „párkereső” feladattípusa nyújt segítséget. A diákok különböző irodalmi hősök, jelenetek illusztrációját tekinthetik meg, s ezeket a lap másik oldalán található címekkel párosíthatják össze (pl. Odüsszeia – Homérosz, Szindbád ifjúsága – Krúdy Gyula, Jonathan Swift – Gulliver utazásai stb.).

Reflektálás fázisa

7. mező: A városi legendákról, valamint az utazásnarratíváról, utazástoposzról szerzett ismeretek Mészöly Ágnes Runway 13R/31L című novellájának olvasása, értelmezése során mélyülhet el igazán. A szöveg egy fiatal lány elvágódását, felnőtté válását tematizálja. A diákok a szöveg elolvasása után a novellához készült illusztrációval szembesülnek. A tanári instrukció szerint a diákoknak meg kell fejteniük, hogyan egészíti ki az illusztráció a szöveg olvasatát, milyen többletjelentést ad, mennyiben tér el az illusztráció a szöveg olvasása során kialakult világtól, illetve világképtől.

BEFEJEZÉS

A technológiai és társadalmi változások következtében a különféle digitális eszközök és alkalmazások mindennapi társas érintkezésünk legfőbb csatornáivá léptek elő. E csatornák népszerűségének köszönhetően az elmúlt évtizedben az oktatásban is egyre jobban elterjedt a web2-es alkalmazások és IKT-eszközök pedagógiai célú használata. Meglátásom szerint a kitűzött célokhoz, az adott pedagógiai folyamathoz, tanulócsoporthoz, tananyaghoz és az alkalmazni kívánt módszerekhez kiválasztott digitális technológia nem csupán ebben a változásokkal teli időszakban szolgálhat fogódzóként, de a tanítás-tanulás hatékonyságát, illetve az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák fejlesztését is elősegítheti. Az élményszerű tudásszerzést támogató Symbaloo Learning Paths elsősorban a feldolgozandó tananyag rész virtuális térben való vizualizálását, illetve az egyes feladatok csoportokban történő értelmezését, megoldását teszi lehetővé, teret engedve az alkotó jellegű, kreatív gyakorlatoknak. A tanósvényként funkcionáló alkalmazás eredményesen alkalmazható a konstruktivista tanulásszemléleten alapuló befogadasközpontú és kompetenciafejlesztő irodalomtanulási folyamatban. A játéktáblán kialakított feladatok megoldása során a diákok nem passzív befogadók, hanem a tanítási-tanulási folyamat aktív, alakító részesei. Nem mellesleg a Symbaloo Learning Paths egy olyan felület, mely a felhasználói ismeretek elsajátításán túl a saját tudás konstruálására és a logikus, kreatív gondolkodás fejlesztésére is hatással van.

A tanulmány bírálati folyamaton ment keresztül.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Radics Rudolf (2021): *Methodological Processing of Gastronomic Short Stories Using Miro.com Platform*. In: 14th annual International Conference of Education, Research and Innovation, ISBN: 978-84-09-34549-6.
- Stahl G. – Koschmann T. – Suthers D. (2006): *Computer-supported Collaborative Learning*. In: Sawyer K. (szerk.): *Cambridge Handbook of the Learning Sciences*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Gröschner Alexander – Seidel Tina – Pehmer Ann-Kathrin – Kiemer Katharina (2014): *Facilitating Collaborative Teacher Learning: the Role of "Mindfulness" in Video-based Teacher Professional Development Programs*. In: *Gruppendynamik und Organisationsberatung* 45. évfolyam, 3. szám, DOI: 10.1007/s11612-014-0248-0.
- Radics Rudolf (2022): *A novella műfaja a kortárs magyar irodalom és az irodalomoktatás kontextusában* [disszertációs munka]. Nyitra, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem.
- Károlyi Csaba (2011): „A novella mintha kicsit mostohagyereke lenne a kortárs magyar irodalomnak.” Károlyi Csaba: *Novellakonferencia: „Nem baj, csak írad” - Beszélgetés Garaczi Lászlóval, Kiss Noémivel és Parti Nagy Lajossal*. In: *Beszélő*, 16. évfolyam, 6. szám.
- Dérczy Péter (2012): *Kortárs változatok kispőzára – már ha volna ilyen. A novella esete a mesével és a történettel*. In: Thomka Beáta (szerk.): *Befejetlen könyv*. Budapest: Kijárat Kiadó, 19–27.
- Péczely Dóra (2018): *Budapest OFF – Kortárs novellák*. Budapest, Tilos az Á Könyvek, 2018.
- Vinczellér Katalin (2019): *Foglalkozásterv*. In: Balajthy és mtsai. (szerk.): *A Fausttól a Szívlapáig*. Budapest, Tilos az Á Könyvek, 41–47.

INTERNETES FORRÁSOK

Symbaloo: <https://www.symbaloo.com/home/mix/13eOcrBjEE>
 Symbaloo Learning Paths: <https://learningpaths.symbaloo.com/>
 Random Lists: <https://www.randomlists.com/>
 Keamk: <https://www.keamk.com/>
 Jitsi Meet: <https://meet.jit.si/>

A játéktáblán elhelyezett képek forrása a pagonny.hu.